

A hetedik gyermek kincsletése

...mert több kincs vagyon Erdélybe a földbe rejtve, mint vagyon az egész világon a föld felett, egész pintzék vagynak sok helyt tele kincsel, melyet a fenyegető zenebona miatt előre rejtettek el az Emberek, 's az után vagy ki állottak szembe az Ellenséggel, vagy el bujtak — el veszték az Emberek, el bujdos- tak, és ott maradt a kincs.“

(Erdély XIII (1904), 181.)

Az alább közölt adatot Gyaluban (Kolozs m.) M. Józsefné 67 éves ma- gyar asszonytól hallottam. Ő maga sokat foglalkozott kincskereséssel, látó asszony hírében áll.¹ Elbeszélése szerint Székely Mózsi, háromszéki öreg kincskeresőtől tanulta, hogyan kell a hetedik gyermekkel a kincset meg- kerestetni, de közismert a faluban, hogy a hetedik gyermek a földbe lát. Székely Mózsi a világháború előtt halt meg; mindig másokkal ment, azaz mindig egy hetedik gyermekkel kerestette a kincseket és talált is kisebb dolgokat, mint kis ezüst pénzt, csontokat stb.

Kincskereséshez csak olyan hetedik gyermek alkalmas, fiú, leány egy- aránt, aki még nem bűnös, azaz „tisztá“. Aki már leányok után jár, és amelyik leány már legényekkel foglalkozik, azt már nem lehet használni a kincskeresésnél. Asszony is mehet azonban, ha jó és vallásos. A hetedik gyermeknek először is meg kell mosni a körmét, le kell vakarni üveggel vagy bicsokkal, hogy tiszta legyen. A kezét is jól meg kell mosni, de fon- tosabb, hogy a körme tiszta legyen. Ezután tiszta hársot köt a derekára. Vesz vagy 4—5 szál hársot, fontos, hogy hosszú legyen. Elkezdí imáját; közben göcsöket köt reája és összeköti, ha nem elég hosszú. Arra a kér- désre, hogy mit imádkoznak, csak a Miatyánkat és Hiszekegyet említette adatszolgáltatóm, mert „a reformátusok nem tudnak mást“. Hogy a kincsen levő átok elmuljon, elég a következő fohászt elmondani: „Édes jó Istenem ne hagyj el, segíts meg“. A hársot a kincskereső a meztelen derekára köti, a felkötésben már más is segíthet. Egy későbbi felvilágosítás szerint nem okvetlenül szükséges, hogy a kincskereső a meztelen testére kösse a hársot. Ezután bekeni a két hüvelykujját fehérmák olajjal. Csak a rendes meg- szokott ima elmondása után indulhat el hazulról. A két kezének négy-négy ujját alulról beledugja az övébe úgy, hogy a ruhán keresztül a hársot

¹ Ha valami elvész a faluban, vagy valamit ellopnak, gyakran fordulnak M. József- néhez, aki sok tolvajnak nyomára vezetett már. Állítása szerint megmondja neki az űran- gyala. Mikor nála voltam, egy helybeli zsidóasszony jött hozzá, mert elloptak tőle egy vég vásznat. Később mesélte nekem, hogy mikor megjelent a zsidóasszony, rögtön tudta miért jön, tudja azt is, hogy ki a tolvaj, de nem mondja meg neki; nem foglalkozik már ilyesmivel. — Régebben messze vidékről is eljöttek hozzá jóslatni, még Brassóól is autóval, de nagyon sokszor letagadtatta magát. Újabban csak nagyon nehezen lehet jós- lásokra bírni, mert egyrészt a esendőrok is megtiltották, másrészt a leánya sem szereti, ha ilyesmivel foglalkozik.

fogja; így a hüvelykujjai felfelé állanak a melle alatt egymás mellett.² A kincskereső keresés közben mindig a hüvelykujjai körmét nézi. Ahol van valami a földben, azon helyen menve, „sárga világos“ lesz a körme, „olyan színben játszik“. Aki mellette áll, az is látja, hogy „játszik a körme“. A sárga szín foltokban jelenik meg. A kincskereső azonban kormén keresztül látja, mi van a földben és meg is tudja mondani, hogy mi van ott.

A hidegszamosi Cigányhavason (Cetate) van Dárius kincse elásva.³ Járt ott egy kincskereső, aki megmondta, hogy van a földben halott, sár, sok aranyedény, kincsek, alagutak; de aki mellette állt, csak azt látta, hogy a kincskereső körme sárga színben játszik. Egyik helyen azt is mondta, hogy csúnya képeket is lát és csúfalkodnak. Ezek nyilván a kincset őrző gonosz szellemek lehettek. Ilyenkor azt kell mondani: „Édes jó Istenem, ne hagyj el, légy velem“ és nem szabad megijedni.

Adatszolgáltatónak 9 gyermeke volt. Hetedszülött fiát többször elvitte magával, hogy nézzen a földbe. Pál fia meg is mondta, hol vannak a kincsek, de nem találták meg ezeket, mert a románok nem adtak kutatási engedélyt és nem kaptak „denamét“-ot (dinamit). M. Józsefné öregapja még 9 éves korában járt a Casa Popi-n;⁴ ott is rengeteg kincs van elásva.

² M. Józsefné megígérte, hogy lefényképezhetem a kéztartását, továbbá, hogy egy hársot szakszerűen megköt. A megbeszélte alkalomra azonban nem jött el, valószerű, hogy rokonai beszélték le. Később avval háraitotta el a fényképezést, hogy ilyis megmutatta nekem és fényképeztessem le én magamat.

³ Kassai Pál végrendelete szerint (a végrendelet másolata Erd. Nemz. Múz. Kéziratára A.789 „Jegyző Könyvetske Az Erdélyben lévő rejtett Kincsekről“ című kéziratban van) a következőket látta Dárius kincséből: „...és a jukba bé buvánk, hát a juk nagy tágas a juknak két felén látánk két nagy meg kötött agarakat, fogaikat nagyon vicsorították — ott mind hárman meg ijedtünk, de mindazáltal az egyik bátrabb lévén — hozzájuk vága baltájával, és csak megkondula rajtok, meg látogatók, hát ezüst, a szemek drága Zafirko vala — tovább menénk, látánk két orosz lányokat, ők magok kő lévén, két szemei annál fényesebbek valának, tovább menénk, hát egy Ember ül a székbe, egy nagy arany bot vagon a kezébe fel huzva, de már mű sem féltünk, mert már az elsőt megpróbáltuk vala, oda kezdénk menni, hogy meg látnok aztis mi volna, hát arany, de annakis Zafir kő szeme, az Ember pedig Darius képe vala, ott írást is látánk, — melyet mű nem tudtunk olvasni, mert sem Deakul, sem Magyarul nem vala — eltekénténk a Pintzébe látánk sok külömb külömbféle padokat, és azokon nagy kádakat, némelyek félig, mások tele valának — látánk puttonokat, számátis tudom, mert tizenhárom vala — továbbá a padon látánk Ember képeket ki ezüst ki arany vala; Leány képeket négyet, gyermek képeket tizen hatot, Vén Ember képeket tizen nyolcztat, — ezüstet nagy darabokat mint egy kő só — is még kupakot, tángyérokat, ezüst pogácsákat — a puttonok ki félig, ki teli valának, holott immár mennyit el hordottak benne, hogy egy erőss szekér meg rakodhatna belölle, de még mennyi ott van, Erdélyben mennyi Ember vagon mind megérné vélle, mert a pintze nagy tágas ugyanynira, hogy 4. ökör szekér megfordulhatna benne.“ — Először közölte: Kővári László: *Szász* (helyesen: Száz) *történelmi rege*. Kolozsvár, 1857. 26 kk. — L. még Jakab Elek: *Kolozsvár története*, III, 732—4. A végrendelet szövegét közli Jakab Elek, de ez tartalmilag nagyjából megegyezik a kéziratéval, szöszerint azonban nem. — Kassai Varga Pál végrendeletét régóta ismerik, több másolata maradt fenn, így néhány évvel ezelőtt egy kolozsvári ház elbontásakor is egy befalazott másolatot találtak (Kelemen Lajos szíves szóbeli közlése). A végrendeletéről M. Józsefné is tud, és ma is a gyalui kincskeresők a végrendelet leírása alapján keresik Dárius kincsét. — Az említett kézirat több jeles helyet sorol fel, így a homoródalmási barlangban is van Dárius kincséből: „Így tehát a Darius kincséből jutott még a Székelyeknek is valami.“

⁴ Adatszolgáltatóm elbeszéléseiben a két lelőhely meglehetősen zavarosan fordul elő. Leginkább a Cigányhavason dolgozott és dolgoztatott és legtöbbször csak a „bányát“ említette.

Az üreg olyan nagy, hogy egy négy ökrös szekérrel meg lehet benne fordulni, ott van aranyból öntött ember, kutya, ló, mert akkor annyi volt az arany, hogy „fénykép helyett aranyba öntötték, ki mit szeretett“, azaz fénykép helyett aranyszobrokat csináltattak a hozzátartozókról és kedves állatokról.

Gyaluban többen részvénytársaságot alapítottak — az elbeszélés szerint ezek feje M-né és egy Alexi nevű román ember voltak — és csak ezeknek volt joguk kincset keresni. M. Józsefné pl. minden gyermekének vett részvényt 100—200 lej értékben.⁵ Egy zsidó boltos is mutatott nekem ilyen kincskeresőt, azaz „bánya“-részvényeket. A munkát titokban a részvényesek végezték. A kincskeresést hetedik gyermekkel végeztették; adatszolgáltatóm mogorófa vesszővel is kereste a kincset; ezt egész könnyedén kell a hüvelyk- és mutatóujj között tartani úgy, hogy a vége majdnem a földhöz érjen. Ahol van valami, a bot magától lefelé hajlik és mutatja, hogy tartalmaz valamit a föld. Fontos, hogy a vessző meg legyen szentelve. Kérdeztem M. Józsefnét, hogy kivel szentelteti meg református létére; azt mondta, hogy megszentelheti a román pap, vagy ha jön a szászfenesi róm. kat. plébános, hát az. Az utóbbit olyan bizonytalanul említette, hogy alig fér kétség ahhoz, hogy az ilyen kincskereső szerszámokat a román pap szokta megszentelni.

A hetedik gyermekkel való kincskereséshez szükséges fehérmák olajat patikában kérik, de tudják, hogy mihez kell és így nem szívesen adnak. M-né is kért, de azt mondták neki, hogy tudják mire kell és nagyon nagy árat kértek érte. Azt is megkérdezték tőle, mennyit ad majd a kincsből, ha megtalálja. Így ő maga préselte a gyalupadon, még most is van belőle, avas ugyan már, de azért még jó. Mikor mesélte kincskeresésének viszontagságait, az utcai kapu előtt egy nagylány ment el; megjegyezte: „hetedik gyermek, ő is lát a földbe.“

Egy román kincskeresőt is sikerült kikérdezni. Csúfnevén *Pénzes Irimnyi*-nek hívják, családi neve: *Balk*. Valkói születésű, ő is hetedik gyermek. Jelenleg Gyaluban él, de sokáig kereste a kincseket a kiskapusi Ambrus Gázsival, aki már nem él. Sohasem talált semmit. „Kapuson nem hitték,

⁵ A részvénytársasági alapon való kincskereséshez több adatunk van, ha nem is állítottak ki rendes részvényeket. Legismertebb a kolozsvári Kincskereső Társaság esete, amelyet 1796-ban oszlatott fel a kir. kormányzék. Ekkor azonban már sokan egész vagyonukat elvesztették és egy vén kaluger, jóskok meg látnokok áldozataként bizonytalan jövő elébe néztek. A társaság tagjai szent János evangéliumára tettek esküt, hogy a többi tagot is részesítik a talált kincsből (Jakab Elek: *i. m.* 728 kk.). Idősebb emberek mesélik, hogy a múlt század végén és e század elején is működött Kolozsváron egy kincskereső társaság; többen egész vagyonukat rááldozták a hirtelen meggazdagodás reményének. Különösen a Bükk tartozik a kiszemelt helyek közé, de kincsen a Kőmálban, a Külmagyar-utcai keresztnél, a Gáspár-havason, Csikos-tónál, a Monostori erdőben. Az egyik az Erdélyi Nemzeti Múzeum Könyvtára Kézirattárában levő kéziratban részletes leírás van a szent Benedek-rendi apátság és a jezsuiták 1772-ben elrejtette kincsek rejtekhelyeiről (A. 790). — A jákótelkiek és damosiak (Kolozs m., Kalotaszeg) szintén részvénytársasági alapon keresték a Tordalmán a tatárok elől elrejtett kincseket. Egyik pénzt adott, a másik munkaerőt. A pénzen munkaerőket alkalmaztak. A megtalálendő kincsből a munkaerők száma szerint részesültek volna (Ifj. Kós Károly szóbeli közlése). — A tordalmi kincsről való népi hiedelemnek a fentitől eltérő változatát l. Jankó János: *Kalotaszeg magyar népe*. Bp., 1892. 37.

csak kacagták az oláhot“ — ahogyan egy kiskapusi öregasszony mondta. Pénzes Irimnyi szerint a gyeróvásárhelyi pataktól két lépésnyire van Gyöngyös Gyerófi kincse elásva.⁶ Ó megálmodta tizenkétszer, de a kapusi volt bába is. Egy angyal jelent meg álmodban, az mondta: „Tiétek a pénz, vigyétek haza!“ A pinceajtóra rá van írva Gyöngyös Gyerófi neve, fölötte azonban kő van, amit 4 ember két nap alatt tudna csak onnan elemelni. A pincében van a kincs: 12 kád tele arannyal, minden kádban két szekérel, 2 aranyló arany hámmal, 8 aranyökör, 4 aranyeke.⁷ Pénzes csak egyszer ment még évekkkel ezelótt gyermekkel kincset keresni. Egy magyar-kapusi gyermeket vitt magával, hetedik gyermek volt és hét esztendős. Míg a körmét üveggel igazította és fehérmák olajjal megkente — ezt Pénzes csinálta — a gyerek a Miatyánkat imádkozta. Az olajat patikában vette. Az ember még él, de a nevét már nem tudta megmondani. A kincskereső kezeit ökölbe szorítja, egymás mellett úgy, hogy a két hüvelykujj egymás mellett legyen. A gyermek derekára nem kötött hársot. A kincs már nincsen elátkozva, mert az angyal megmutatta neki. Ha azonban átok van a kincsen, el kell mondani a Miatyánkat, szentelt vízzel jól be kell hinteni a földet, és közben a következó fohászt kell elmondani: „Isten, ne hagyj el a bajban!“ A magyar vegye a magyar templomból a szentelt vizet, a román a román templomból. A kis fiú, akivel Pénzes kereste a kincseket, keresztül-látott a körmén és megmondta, mi van a földben. Pénzes nem próbálta meg maga a fehérmák olajjal való keresést; ez valószínű is, mert általános az a hiedelem, hogy csak az a hetedik gyermek látja meg a kincset a földben, aki még tiszta.

Kincset keresni legjobban kora hajnalban lehet és Pénzes a vasárnapot tartja a legalkalmasabb napnak.

Kiskapuson a Sátoron szintén kincs van elásva, mégpedig temérdek aranypénz egy felborított harangban.⁸ A munkának neki is láttak vagy nyolcan, de egyik sem akart rendesen dolgozni, és ezért nem találták meg a kincset. Gyöngyös Gyerófi kincsét meg azért nem tudta Pénzes megtalálni, mert most már gyenge és nem tudja a követ elgurítani, azelőtt meg azért nem, mert nem akart egyedül dolgozni. Eszébe sem jutott az öreg embernek, hogy rosszul álmodhatott, vagy hogy rosszul látta meg a kincseket a gyermek.⁹

Ha megtalálja Pénzes a kincset, ad az államnak egy véka aranyat, a

⁶ Vö. még Jankó: i. m. 37.

⁷ Aranyökörrel és aranyekörrel egy debreceni boszorkányperben is találunk említést (Vö. Komáromy Andor: *Magyarországi boszorkányperek oklevéltára*. 249—54).

⁸ Kalotaszeg vidékén több helyen említenek harangban elrejtett kincset. Legtöbbről úgy tudják, hogy a tatárok elöl rejtették el őket. Jankó: i. m. 35—6. — L. még Szabó T. Attila: *Kalotaszeg helynevei*. Kolozsvár, 1942. 46, 57, 237.

⁹ Mind M. Józsefné, mind Pénzes Irimnyi esetében is világos, hogy az az érzésük, hogy a kincs bujkál előlük. Ezt világosan sohasem mondták ugyan, de a kincs mintha minden ásásnál tovább menne. A kincs megkötését és rögzítését szolgálja valószínűleg a hárs többszörös megbogozása, a föld szentelt vízzel való meghintése is. Erre vonatkozólag már nagyon régi adatokat ismerünk; így Szaniszlai Mihályné 1711-ben Debrecenben lezajlott peréből is. Itt csak két mondatot idézek, amely világosan rámutat erre a hiedelemre: „A két leány a körmibül nézte s megmondotta, kinek adja fel magát a kincs, s kinek nem.“ — „A kis leány mondogta, hogy nem adja fel magát, mert látja ő a körmibül, hogy a kincs reszket“ (Komáromy; i. m. 249—54).

magyar templomnak is egy vékát és a románnak is ugyanannyit, a többit pengőre váltja, ad belőle a szegény embereknek, kisegíti őket a bajból és venne magának földet és jószágot.

Kikérdeztem több kapusi asszonyt is, ők egyáltalán nem hittek a meséknek. Pénzesről az a véleményük, hogy megbolondult a sok kincskereséstől. Valóban eszelős ember benyomását kelti, ruha helyett csak rongyok borítják a testét. Amolyan falu bolondja.

Mikor Pénzessel beszéltem, egy 13 éves kapusi kisleány volt a közelben. Szaladt a tanítónőhöz: „Tanító néni, ez az öreg annyit hazudik a kisasszonynak, ahányat lépik, tessék már kijönni.”¹⁰

Kiskapuson beszéltem egy 10 gyermekes öreg asszonnyal is; ő nem tudta, hogy a 7-ik gyermekkel kincset szoktak kerestetni. Az a véleményem alakult ki, hogy bár ismerték ezt a babonát a vidéken, az eljárást a háromszéki Székely Mózsi újította fel Gyaluban és talán a környéken is.¹¹

Az a hiedelem, hogy a hetedik gyermek a földbe lát, nagyon általános. A kincskeresésnek több módzata van, ezek közül több szerepel az irodalomban is. Eddig azonban nem találtam pontos leírást, hogy hogyan is keresik a kincseket és a hársot mint kincskereső kelléket mindeddig nem említették a szerzők.

Benkő András több babonát közöl Háromszékből. A hetedik fiúgyermek hét éves korában megmondja, hol van a pénz a földben, ha a két

¹⁰ A mai fiatalság már nem hisz a babonákban. Itt van valóban az ideje, hogy ezeket a régi hagyományokat összegyűjtsük, különösen a babonás szokásokat, mert a mai falusi fiatalság már aligha fogja ezeket megmenteni, miután meg sem hallgatja őket.

¹¹ Héjja Béláné állami tanítónőtől hallottam az alábbi adatot. Lisznyópatak telepen (tart. Lisznyó községhez Háromszék m.) egy agyaggödör ásásakor régi pénzeket találtak. Fazekas Zsuzsi asszony, aki egy bikfalvi gazdaember felesége volt, azt mondta, hogy Isten álmában megjelentette, hol van a kincs és ő meg is fogja magyarázni, hol ássanak. Az asszonyt sötét ruhával terítették le, bement a gödörbe és nézte a körmét (Héjja Béláné leírása szerint úgy, mint Pénzes). Fazekas Zsuzsi irányította az embereket, merre ássanak, de nem találtak semmit. Az asszonyt ezentúl Aranyos Zsuzsinak csúfolták, és a csúfolkodás annyira elfajult, hogy kénytelen volt a környéket elhagyni. Héjja Béláné nem tudott bővebb részleteket, hisz Aranyos Zsuzsi ezen nevezetes esete vagy 30–35 évvel ezelőtt történt. — Magyardályai Hadházi Albert mesélte, hogy Árkoson (Háromszék m.) az állami iskola Várhegy nevű erdejében is kincs van elásva. Tegző S. gazda felfedezte az alagútát, miután Nagy Mihály ref. harangozóval, aki hetedik gyermek, megnézte, hogy hol van a kincs. Előbb azonban próbára tette: elásta a csürben az óráját. Bekente a harangozó hüvelykujját fehérmák olajjal, aztán leborították egy fekete kendővel. Nagy leguggolt a földre úgy, hogy a könyökére támaszkodott, két kezének négy-négy ujját ökölbe szorította és a hüvelykujjait a szeme elé tartotta. Egyszer végigmászott a csürön, de nem találta meg; akkor már Tegző is kezdte félteni az óráját, de másodszori keresés után előadta a 60 cm mélyen elásott órát. Tegző csak a próba után nézette meg a Várhegyet a harangozóval, aki meg is mondta, hogy van ott 12 hordó aranyabroncesal, 12 kád, akkora, mint a szeszfárákban, tele arannyal, 1 aranyzóbor, 1 vastag aranylánc gomolyagban, amelynek a vége karvastagságú, azonfelül az asztalok megerítve aranyedényekkel és evőeszközökkel. Tegző meg is találta az alagútát és a bejárati rácsos vaskaput, fáklyával be is világított a kincseskamrába, de kinyitni nem tudta és ezért felülről kezdtek el ásni a kincset. Hogy miért nem lehet kinyitni? Hát az olyan erős, hogy talán még az ágyunak sem engedne. Megnézette Tegző a kincset Révész nevezetű pásztorral is, akivel szintén próbát tettek előzőleg. Az is ugyanazt mondta, mint Nagy Mihály. Mindkét kincskereső öreg ember már és mindkettő hetedik gyermek. Hadházi a fehérmákolajat elengedhetetlen kelléknek mondja. A kéztartás egészen más, mint gyaluban: hüvelykujj a szem előtt. A fekete selymekendővel való leborítást Gyaluban nem ismerik.

hüvelykujja körmét megkenik fehérmák olajjal és a lepedő alá bujtatják.¹² A Szilágyságban is ismeretes a babona. Ugyancsak a hetedik gyermek tudja megmondani, hol van a kincs, ha két hüvelykujját megvakarja kristályüveggel és két hüvelykujja körmét megkeni szentelt olajjal.¹³ Felsőboldogfalván (Udvarhely m.) az a hiedelem volt, hogy a hetedik gyermek, fiú, ha istenes és jámbor, hétesztendős korában jobb keze hüvelykujjának körmét megkenik fehérmák olajjal, körmén keresztül nézve megtalálja az elásott kincset, aranyat, ezüstöt, drágaságot.¹⁴ A borsodmegyei palócok azt tartották, hogy a foggal született gyermekből lesz a barboncás (garaboncás).¹⁵ Ha az ilyen gyermek körmét mákvirágolajjal megkenték, az a körmén keresztül nézve meglátta a földben kékes lánggal égő kincset és pénzt.¹⁶

Alföldi kincésókról is számos adatunk van. Így a csillagszemű gyermek, aki születésére hetedik, meglátja a kincset a földben, de csak gyermek korában.¹⁷ Itt is valószínűleg az a régi tudat élt, hogy csak az látja meg a kincset, aki tiszta életű, ahogyan egy másik adat határozottan mondja, csak addig, amíg szűz.¹⁸ Gyakori az is, hogy az ilyen gyermek kezébe acéltükröt adnak és azon keresztül látja meg a kincset a földben.¹⁹ Szalontán virágvasárnapját tartják a kincskereséshez alkalmas napnak, de csak a burokban született hetedik gyermek, aki maga is egy hetedszülött gyermeke, látja meg az elrejtett kincset.

A hetes szám óriási szerepet játszik nemcsak a gyermek születésére nézve, hanem sokszor az is szükséges, hogy a kincskereső hétéves, ennek kétszerese vagy háromszorosa legyen.²⁰ Sok helyen azt is tartják, hogy a kincs minden hetedik esztendőben kék fénnel gyullad ki és csak a hetedik gyermek tudja kiásni.²¹ Arra is van adatunk, hogy a hetedik gyermeket kipróbálják előbb, alkalmas-e a kincskereséshez; ezt Varga Róza és Szívós Béla is említi.

A babonák nagy általánosságban megegyeznek.²² Így általános az a hiedelem, hogy a hetedik gyermek látja meg a kincset a földben, ha az

¹² Ethnographia II (1891), 357—63.

¹³ Balázs Márton: *Szilágysági néprajzi adalékok*. Ethnographia II (1891), 200—9.

¹⁴ Balásy Dénes: *Székely kincéső babonák*. Ethnographia VIII (1897), 296—8.

¹⁵ Másutt úgy tudják, hogy ebből lesz a táltos. A magyarság néprajza. IV, 433. — Békéscsüdváron egy kubikus szerint úgy tudják, hogy a foggal született hetedik gyermekből táltos lesz.

¹⁶ Istvánffy Gyula: *A borsodmegyei palócok*. Ethnographia XXII (1911), 292—303.

¹⁷ Szívós Béla: *Kincskereső*, Ethnographia XXII (1912), 29—36. — Szűcs Sándor: *A régi Sárrett világa*. E munka a kincskeresésnek többfajta módját írja le. Egy idevágó adatot röviden említ (159). Egy öreg ember „hetedik gyereket vezetgetett, aki acéltükrrel nézte a kincset.“

¹⁸ Szendrey Zsigmond: *A nép élő hitvilága*. Ethnographia XLIX (1938), 257—73.

¹⁹ Szendrey Zsigmond: *Szalontai jeles napok*. Ethnographia XXVII (1916), 73—80.

²⁰ Matthiás Mátrainé Varga Róza: *Szarvasvidéki babonák*. Ethnographia XIX (1908), 159—65.

²¹ Herkely Károly: *Az elásott kincs a bányász néphitben*. Ethnographia XLVIII, 475.

²² Egy, az Erdélyi Nemzeti Múzeum Könyvtára Kézirattárában levő kézirat (A. 789) különböző kincskereső babonákat sorol fel, említi többek között a „fejérmák“ olajjal való vizsgálatát is. Közölte Hermann Antal: *Erdélyi kincses mondák és hiedelmek*. Erdély, 1904 (XIII), 141—2. — Egy boszorkányperben kincéső könyvről is találunk említést. Komáromy: *i. m.* 25.

tiszta életű. A fehérmák olaj használata is általános, de az adatok említenek szentelt olajat, sőt gyíkolajat is. Gyakori még az acéltükörrel való nézés is.²³ Arany János „Buda halála“-nak 8. énekéhez egy jegyzetet fűz, amelyvel érthetővé teszi az ú. n. acéltükör használatát: „*Acéltükör*. Nemcsak *acézből készült tükör*, mint a Nagy Szótár magyarázza, sőt ilyen a mai nép nem is ösmer, hanem az a *gyújtó* karika-üveg, melyen, a babona szerint, hetedik gyermek meglátja a föld alatt rejlő kincset és így *tömör testen* keresztül lát vele. Innen vétetett metaphoram (Meglehet, az *acél* jelző is épen gyújtó tulajdonságától ered)“. Az említett verssorban is népies értelmében használja Arany János a kifejezést: „Néz le acéltükör mélybe ható szemmel“. A boszorkányperekben említett acéltükörökre vonatkozólag is Arany János magyarázatát kell elfogadnunk.

Hogy a hetedik gyermek a földbe lát fehérmák olaj, vagy „acéltükör“ segítségével. országzerte elterjedt babona, hisz nemcsak a Székelyföldön ismerik, hanem több alföldi adattal is rendelkezünk. Az összes analógiák felsorolása nem lehet célom; fontos, hogy a babonás eljárást sikerült rögzítenem úgy, ahogyan ezt ma is gyakorolják Gyaluban.

Mozsolics Amália

Schatzsuchen mit dem siebenten Kind. In Siebenbürgen sind gar viele Sagen bekannt, die von märchenhaften Goldschätzen berichten. Im Laufe der Jahrhunderte hat das Land unter den kriegerischen Einfällen unendlich viel gelitten. Die meisten Schätze wurden vor den Feinden — meistens sind es die Tataren oder Türken — versteckt und die Besitzer starben am Schlachtfeld.

Es herrscht der Glaube, das siebente Kind sehe in die Erde, wenn es noch keusch ist. In vorliegendem Aufsatz wurde die abergläubische Sitte beschrieben, so wie sie jetzt noch in einigen Dörfern im Kom. Kolozs und im Széklerland geübt wird.

²³ A tükörrel való kincskeresésre egy érdekes példát találunk Báthory Anna üzelmeiről való vallatásból (Nobilis Blasius Cseffei de Kereki porkoláb vallomása): „Tudom azt hogy Petroczi Kata által hozatot uala Doroghrol egy Eördeönges ven Aszont, azzal addigh varasaltatott, hogy az el hitette uelle, hogy az Varosba(n), a' mely hazba(n) Sziogyárto Janos lakik vala, egy nagy lada pinz vago(n). az J. ki küldöft engemetis vellek, Eczaka, s egy szüz leanis volt velünk, annak a kezibe(n) egy Tükör volt, azzal a Tükörbe(n) nezettenek s azt kerdettek teölle az mely emberek a' feödet astak, hogy mit lát, s az azt mondotta hogy egy nagy láda pénz vago(n), ott meg astak az feöldet, de semmit nem találhattanak, Onnet ismet eleb mentünk, ismet megh kerdettek az leanytol, hogy mit lat az Tükeörböl, s azt mondotta hogy egy nagy szekrény ezüst marhat latt, es ottis untigh astak, de semmit ne(m) találtanak“ (Országos Levéltár Csáky (kassai) fasc. 419. No. 11.).